

Sonja Stojadinović

**Drumul Macedoniei de Nord către
Uniunea Europeană, promisiuni false
și standarde neîndeplinite**

Drumul Macedoniei de Nord către Uniunea Europeană, promisiuni false și standarde neîndeplinite

CUPRINS

Cuvinte introductive	3
Notificare	4
Reforme economice și protecția socială	4
Juridicul	4
Legea privind folosirea limbilor	7
Aderarea la U.E., politica de bună vecinătate și rezoluția privind problema numelui	8
Concluzii	11

Sonja Stojadinović este absolventă de studii de licență și master în științe politice și relații internaționale, ambele obținute la Facultatea de Drept din Skopje, Universitatea Sfinților Chiril și Metodiu, Republica Macedonia de Nord. Teza ei de master din 2012 analiza lupta non-violentă din politică și motivele pentru care are succes sau eșuează. În plus, experiența ei profesională și de cercetare acoperă aspecte privind procesul integrării în Uniunea Europeană, relații internaționale, legislația muncii, drepturile muncitorilor și egalitatea socială. Este o cunoscută editorialistă în publicațiile cotidiene din Macedonia, site-urile politice regionale, precum și o activistă de stânga. Din 2019, face o cercetare masterală în studiile privind Europa de sud-est, din cadrul Universității Karl Franzen din Graz, Austria.

Cuvinte introductive

În data de 12 decembrie 2016 s-au ținut alegeri parlamentare înainte de termen, când guvernul creștin-democraților conservatori VMRO-DPMNE, în coaliție cu formațiunea albaneză Uniunea Democrată pentru Integrare, a pierdut în fața Uniunii Social Democrate din Macedonia (SDSM). În timpul campaniei electorale și, de asemenea, în vremea protestelor masive împotriva guvernului VMRO-DPMNE din 2015 și 2016, actualul ex-premier Zoran Zaev făcuse multe promisiuni. În cei unsprezece ani de guvernare VMRO-DPMNE au avut loc scandaluri masive de corupție, o slăbire a democrației și statului de drept, migrație economică în masă și clientelizarea instituțiilor statului prin angajarea unor membri de partid fără competența necesară, urmate de scandalul interceptărilor secrete făcute de serviciile de informații și de fraudă electorală. Ar trebui ținut minte că, în vremea guvernării VMRO-DPMNE, negocierile cu Grecia privind denumirea țării erau cu totul absente și că proiectul "Skopje 2014", orientat către construirea istoriei Macedoniei din antichitate, a avut un efect advers asupra acestor negocieri. Statul macedonean a primit, din partea Comisiei Uniunii Europene, rapoarte puțin pozitive privind progresul făcut, fără vreun indiciu legat de o dată pentru începutul negocierilor. Sistemul judiciar din Macedonia de Nord s-a deteriorat foarte mult, judecători corupți fiind numiți de partid. Aceste numiri au venit de sus, din partea fostului prim-ministru Nikola Gruevski, a fostului șef al poliției secrete Sasho Mijalkov, și a fostei ministre de interne, Gordana Jankulovska.

În 2015, când social-democrații au început publicarea conversațiilor interceptate pe ascuns de poliția secretă, publicul a putut vedea că mulți politicieni de rang înalt din VMRO-DPMNE erau implicați în activități infracționale precum fraudă electorală, mușamalizarea uciderii unui băiat de către un ofițer de poliție, concedierea oamenilor doar pentru că nu erau de acord cu guvernul. În lunile următoare, în toată țara au izbucnit proteste masive și social-democrații conduși de Zoran Zaev s-au folosit de acest val de nemulțumiri pentru a pune presiune pe guvern să organizeze alegeri parlamentare înainte de vreme.

În timpul protestelor și a campaniei pentru alegerile înainte de vreme, viitorul premier Zoran Zaev a făcut promisiuni pri-

vind reformele necesare societății macedonene și dreptate pentru cetățenii care au avut de suferit de pe urma conducerii cvasi-dictatoriale a partidului VMRO-DPMNE. Una dintre promisiunile lui atractive a fost afirmația sa că va expune pe Poarta Triumfului din Skopje statisticile cu sumele de bani furate de infractorii și politicienii din VMRO-DPMNE, sume ce vor fi redade bugetului de stat. Când controversa cu Grecia privind numele era pe masa discuțiilor privind o posibilă rezoluție, a jurat să nu schimbe numele țării sau actuala formă a constituției.

Mult așteptata dreptate pentru cetățeni era amintită adesea, alături de promisiunea pedepsirii celor din guvernul precedent. Altă promisiune des repetată de Zaev era jurământul său să repună Macedonia pe drumul accederii în UE și în NATO, cu asigurări că viitorul Macedoniei este în UE.

În privința reformelor economice și juridice, Zaev s-a declarat uneori a fi stângist prin intermediul diverselor promisiuni privind reforme economice progresiste, de exemplu, creșterea salariului minim și mai multă taxare progresivă care să crească taxele pentru cei bogați. Protecția drepturilor muncitorilor a fost anunțată sub forma unei noi legi privind relațiile de muncă, care, printre altele, ar fi crescut salariul mediu. Una dintre cele mai populare din promisiunile lui privea cifra magică de 500 de euro salariu mediu net. În cele ce urmează, vom cita actualele niveluri de salarizare ca să arătăm o imagine mai limpede privind măsura în care guvernul Zaev și-a îndeplinit promisiunile. Drept bază pentru reforme juridice, Zaev a preluat raportul lui Reinhard Priebe, președintele Grupului Executiv de Experti, privind problemele sistemice ale statului de drept din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei. O declarație publică apreciată a sa era: se va face dreptate pentru toți.

În timpul campaniei electorale, partidul SDSM a prezentat un program cu slogan numit „Un Plan pentru viața din Macedonia” și sloganul său era „Macedonia a prins viață”. Cu toate acestea, acest program de partid de 264 de pagini a fost aplicat într-un mod foarte superficial, promisiunile sale strălucitoare devenind simple cuvinte-cheie seci.

Notificare

O analiză detaliată a schimbărilor politice survenite în Macedonia de Nord începând cu 2017 ar necesita o carte. Acest articol se va concentra asupra celor mai importante probleme ale perioadei: promisiunile de reformă economică, juridică și instituțională, protejarea statului și a identității naționale și îndeplinirea cerințelor necesare accederii în UE. Sursele noastre sunt Programul Guvernului din 2017-2020, afirmațiile fos-

tului premier Zaev și analiza rapoartelor din presă și de la UE cu privire la calea de parcurs către accesarea în UE. Ar trebui să se țină minte că au fost niște ani foarte agitați pentru țară și nu toate situațiile și deciziile politice pot fi acoperite aici. De asemenea, din cauza pandemiei de COVID-19, guvernul a amânat alegerile parlamentare din 12 aprilie.

Reforme economice privind protecția socială

Principala politică economică promisă de guvernul social-democrat privea o redistribuire echitabilă a averii prin taxe și reforme în sistemul social. Una din cele mai apreciate și adesea anunțate măsuri era un impozit progresiv pe venitul personal. Planul guvernului era să stabilească rate de taxare de 10% și de 18% în locul ratei precedente, care era o cotă unică de impozitare. Această măsură a fost foarte apreciată în timpul campaniei electorale și în primul an de guvernare SDSM din cauza ratei mari de sărăcie și a numărului mare de cetățeni care primeau doar salariul minim de 200 de euro. Din nefericire, această taxare progresivă a fost abolită cu un an înainte de-a fi implementată. Fostul ministru de finanțe Dragan Tevdovski, un susținător important al acestei idei, a fost înlocuit de prim-ministrul Zaev în iunie 2019. Noul ministru a anulat taxarea progresivă. Înlocuirea lui Tevdovski și anularea taxării progresive s-au bucurat de sprijinul comunității de afaceri din Macedonia, ceea ce arată clar influența capitalului asupra guvernului SDSM.¹

crește salariul minim la 16.000 dinari (258 euro) până la finele perioadei legislative nu a fost atins. Motivele oferite pentru acest eșec erau, la început, că a fost nevoie de timp pentru asimilarea refuzului UE de-a fixa o dată pentru începerea negocierilor de aderare și, în al doilea rând, pregătirile pentru alegerile parlamentare înainte de termen nu au lăsat suficient timp pentru discuțiile despre salariul minim. În prezent, salariul minim a ajuns la 14.500 de dinari (250 de euro).

Drepturile muncitorilor au fost multă vreme încălcate în societatea macedoneană. Una din cele mai importante măsuri din program era o nouă lege privind relațiilor de muncă, menită să asigure protecție sporită pentru drepturile muncitorilor și condiții de muncă îmbunătățite. Prevedea ca Oficiul public de taxe să revizuiască cifrele privind munca peste program, înțelegerile colective obligatorii în întreprinderile cu mai mult de 20 de angajați, și înregistrarea sindicatelor muncitorești drept entități juridice. Adițional, legea limita la șase luni timpul permis pentru contractele pe perioadă determinată, dincolo de care contractul trebuie să devină unul permanent. Noua legislație rămâne blocată prin labirinturile administrative ale Ministerului Muncii.

Creșterea salariului minim de 12.000 dinari (200 de euro) făcea parte din mandatul acestui guvern care trebuia atins în primul an. Deși acest lucru a fost realizat, obiectivul de-a

Juridicul

În discutarea reformei judiciare, partidul SDSM a preluat vocabularul din raportul prezentat în 2015 de Reinhard Priebe, din cadrul grupului de experți. Acest raport arăta spre problema controlului pe care puterea politică îl exercita asupra

juridicului – în acea vreme guvernul VMRO-DPMNE. Social-democrații au promis separarea juridicului de puterea politică și garantarea proceselor corecte pentru cetățeni. Reformele plănuite au fost prezentate în cadrul promisiunii

generale de-a crea un sistem juridic independent și eficient, în afara influenței politice.

Prima observație este că sistemul juridic încă nu este independent, iar partidele politice continuă să exercite o influență puternică. Niciun judecător nu poate fi ales în Consiliu fără susținerea unui partid politic. Deși o lege nouă privind Consiliul a fost adoptată în 2019, influența politică asupra membrilor nu a fost interzisă.² Același sistem determină alegerile în Consiliul Procurorilor. În campania sa pentru alegerile parlamentare înainte de termen din 2016, actualul ex-premier Zaev a promis constituirea unui sistem de validare pentru judecători și numirea de noi judecători. Acest sistem de validare este considerat de experții juridici a fi absolut necesar, dar nu este singura măsură pentru înlăturarea corupției din tribunale.³ În plus, sunt și alte întrebări privind implementarea. Iar criteriile și procedurile prin care sistemul poate fi adoptat nu sunt limpezi (Stojadinovic, 2019).⁴ Sistemul de validare încă nu a fost implementat.⁵

În ceea ce privește promisiunea unui sistem judiciar eficient, un exemplu este suficient: procesul, numit „Traectoria”, împotriva fostului premier Nikola Gruevski, în care era acuzat de abuz de putere prin semnarea unui acord cu compania chinezească Sinohydro pentru construirea unei autostrăzi Kichevo-Ohrid. Gruevski era acuzat de acceptarea unei recompense pentru încheierea acordului. Cazul împotriva sa a fost respins deoarece tribunalul a declarat că fapta s-a prescristă.⁶ Eșecul de-a lupta împotriva corupției și infracționalității se vede în absența vreunui sprijin pentru activitatea Biroului Procurorului Special. Din nefericire, procurorii de la

parchet lucrează iar ca acuzatori publici, în timp ce procurorul general Katica Janeva⁷ se află sub investigații în scandalul „Reket”⁸. Biroul Procurorului Special, o instituție specială de investigații prin interceptări telefonice, a încetat să existe cu totul. Cazurile aflate sub jurisdicția Biroului Procurorului Special se află acum la Biroul Procurorului General. Pentru protejarea drepturilor omului, programul guvernamental includea și amendamente la legea care superviza poliția pentru a fi prevenită folosirea forței excesive de către unitățile de poliție; însă, aceste amendamente nu au fost aplicate.

Descoperirea unor interceptări telefonice masive a cetățenilor de către guvernul precedent a făcut necesară schimbarea legii pentru a se interzice poliției să emită mandate pornind de la asemenea informații. Departamentul guvernamental pentru siguranță și contrainformații a încetat să existe ca una din instituțiile răspunzătoare pentru interceptări telefonice. Acum există două agenții noi în cadrul Ministerului de Interne: ANB (Agenția pentru siguranța națională) și OTA (Agenția Tehnic-Operativă). Pentru a se preveni orice influență, OTA nu este găzduită în clădirea Ministerului de Interne. De asemenea, există o comisie civilă specială pentru a supraveghea activitatea OTA, dar acea comisie abia funcționează.⁹

Cu toate acestea, putem nota un lucru pozitiv realizat ultimii ani: ratificarea Convenției pentru Prevenirea și Combaterea Violenței Împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (Convenția de la Istanbul). Ratificarea a trecut fără nicio problemă prin parlament în aceeași perioadă când, în Bulgaria și în Croația, existau blocaje și aveau loc proteste împotriva ratificării acestei Convenții.

1 <https://www.dw.com/mk/заев-го-исчисти-тевдовски-ке-ги-среди-ли-и-финансиите/a-49327249>

2 <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/Zakon-za-Sudskiot-sovet-na-Republika-Severna-Makedonija-22-05-2019.pdf>

3 <https://www.slobodnaevropa.mk/a/ветување-ветинг-во-судството-пред-секои-избори/30278402.html?fbclid=IwAR2p0cNCcdjdvYaHwtbhp55XArZ0vM3gUPNHJhjn3FCpL-ay9Gqnc01-WM>

4 <https://respublica.edu.mk/blog/2019-12-16-09-00-35>

5 <https://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2019/12/Ветинг-процес-на-судството-во-PCM.pdf?fbclid=IwAR25TDjWV8szzqkUpeV0raO92-UejDD56mutCXnMuVjx0uDca-Mepz8hAdY>

6 <https://irl.mk/gruevski-kurtuli-za-traektoria-e-se-gonat-ostanatite-obvineti>

7 Comentariu: Katica Janeva, ca fost procuror în SJO (Biroul Procurorului General), este acuzată de implicarea în activitatea de infracționalitate organizată a afaceristului Orce Kamchev, unul din acuzații din cazul SJO. În acest caz este acum implicat actualul fost vicepreședinte al Parlamentului din partea SDSM, Frosina Remenski, ceea ce a însemnat un imens atac la adresa reputației guvernului.

8 <https://irl.mk/obvnenie-za-reket-katitsa-aneva-zela-50-000-evra-boki-i-kicheets-1-5-milion-evra-od-kamchev>

9 <https://www.pravdiko.mk/shto-sodrzhi-noviot-predlog-zakon-za-sledene-na-komunikatsiite>

O recomandare importantă din raportul Priebe erau reprezentată de compensațiile prejudiciilor cauzate de legea lustrăției adoptată de guvernarea VMRO-DPMNE. Această lege a fost promulgată în 2008 cu scopul de-a „curăța” instituțiile de stat de oamenii care au colaborat cu poliția secretă din perioada socialistă. Cu toate acestea, fostul guvern a folosit legea în răzbunări politice contra oponentilor politici, pe care i-a demonizat în public. Deși legea a fost abrogată în 2015, actuala administrație nu a făcut nimic pentru a abroga deciziile bazate pe această lege. Mai mult de 200 de oameni au fost declarați a fi colaboratori ai poliției secrete și 300 au fost lustrați.¹⁰

În lunga listă a promisiunilor neîndeplinite se află și angajamentul de-a rezolva marile cazuri politice și penale cunoscute sub denumirile „Monstrum” și „Divo naselje”. Cazul „Monstrum” (Монструм) privea uciderea a cinci tineri în duminica de Paște din 2012, pe un lac de lângă Skopje. În urma verdictului pronunțat în 2014, cinci albanezi au fost condamnați la închisoare pe viață. Cu toate acestea, există multe unghiuri neexplorate și, mai presus de toate, întrebările familiilor tinerilor uciși, principala fiind: cine a comandat crima? Până acum, guvernul social democrat nu a depus niciun efort pentru a rezolva enigmele.¹¹ Multele întrebări în legătură cu incidentul „Divo naselje” – planificarea, în mai 2015, unui atac terorist asupra poliției, pus în aplicare de teroriști albanezi din Kosovo, în care au fost uciși opt polițiști – a rămas, de asemenea, fără răspuns. Verdictul a adus opt condamnări pe viață pentru teroriștii arestați, dar care nu au furnizat informații în legătură cu adevăratele obiective ale grupului terorist care a intrat în suburbia Kumanovo, sau dacă aveau conexiuni cu anumiți politicieni macedoneni, ori dacă erau în legătură cu serviciile secrete macedonene. Deși guvernul SDSM a furnizat răspunsuri la multe întrebările în ceea ce privește acest atac terorist, atacul rămâne un mister până în ziua de azi.¹²

Un alt moment întunecat din istoria recentă a Macedoniei este cel cunoscut sub numele de „Joaia însângerată”. Pe 27 aprilie 2017, susținătorii mișcării „Pentru o Macedonia unită”,

în mod clar organizați de opoziția VMRO-DPMNE, au pătruns violent în parlamentul macedonean și au întrerupt dezbaterile care aveau pe agendă numirea președintelui parlamentului. Candidat era Talat Xhaferi, un membru al formațiunii DUI, aflată în coaliție cu social-democrații. Premierul Zaev – precum și ministrul Shekerinska, Damjan Manchevski și parlamentarul Ziyadin Sela – a fost atacat de mulțimea care avea intenția clară de-al ucide, lucru evitat de polițiștii aflați printre gărzile sale de corp.¹³ Parlamentarii atacați și angajații din parlament au fost evacuați de poliție și de forțele militare. Evenimentul a lăsat o cicatrice adâncă asupra scenei politice din Macedonia. Dacă există o șansă pentru reconcilierea cetățenilor divizați după guvernarea VMRO-DPMNE, în prezent șansele sunt zero.

Pentru a-i identifica pe parlamentarii care au deschis ușile mulțumii și au ghidat-o către locul atacului, Oficiul procurorului public a deschis o investigație folosind camerele de supraveghere din parlament, precum și materialul video al posturilor de televiziune. În total, 6 parlamentari VMRO-DPMNE, 36 de cetățeni și un fost ministru de interne, Mitko Chavkov, au fost acuzați de complicitate cu făptașii, de activități criminale împotriva statului și de participarea la o tulburare violentă.¹⁴ Prin decizia tribunalului din martie 2019, cei 16 acuzați au primit sentințe de condamnare de diverse durate, cea mai grea fiind cea dată lui Chavkov, care a primit 18 ani de închisoare pentru punerea în pericol a ordinii constituționale și a siguranței statului.¹⁵ Celelalte 15 persoane, printre care 6 parlamentari VMRO-DPMNE au fost grațiați în baza unei legi de amnistie depusă în data de 27 aprilie 2018 și adoptată în octombrie 2018.¹⁶

Amnistia a fost motivată de un acord făcut de partide. Ulterior, trei dintre parlamentarii grațiați au votat, în octombrie 2018, în favoarea amendării constituției în scopul implementării Acordului de la Prespa cu Grecia. Modificarea constituției necesită o majoritate de două treimi, astfel că votul VMRO-DPMNE, favorabil modificării, a fost dat în schimbul amnistierii celor implicați în „Joaia îngângerată”.¹⁷

Legea privind folosirea limbilor

Folosirea limbilor de către minoritățile din Macedonia de Nord a fost reglementată prin implementarea Ohrid Framework Agreement (OFA), care a pus capăt conflictului din 2001. Acordul OFA a fost inclus în constituția Macedoniei și reglementează, de asemenea, și folosirea limbilor minorităților naționale. Stipulează clar că un grup care constituie 20% din populație își poate folosi limba în mod regulat în instituțiile de stat. Însă, partidele politice albaneze au insistat asupra acestui drept pentru populația albaneză din Macedonia de Nord (Stankovski 2019). Folosirea limbilor minoritare a fost reglementată prin legea privind folosirea limbilor, inițial adoptată în 2008 și amendată în 2011. Legea a permis folosirea limbii albaneze în instituțiile publice din cadrul autogovernării locale albaneze, unde albanezii formează mai mult de 20% din populație; documentele personale pot fi eliberate în ambele limbi, în macedoneană și în albaneză, iar parlamentarii albanezi își pot folosi limba în parlament. Legea a fost justificată ca fiind în acord cu OFA, ceea ce și este.

Însă, la 7 ianuarie 2017, toate partidele albaneze active (DUI, DPA, BESA și Alianța Albanezilor) au publicat un document, așa-numitul Platforma Politică de la Tirana, cu șapte cereri politice și puncte secundare care, alături de alte cerințe, includeau și cerința ca limba albaneză să fie a doua limbă oficială din Macedonia de Nord, după limba macedoneană.¹⁸ Această cerere era în mod evident în afara cadrului stabilit de OFA, și a declanșat tensiuni inter-etnice. Cu această platformă, partidele politice albaneze au trimis un mesaj partidelor macedonene cum că, dacă doresc să formeze un guvern de

coaliție cu un partid albanez, trebuie să accepte aceste cerințe. După cum se știe, social-democrații și-au creat propria lor coaliție cu partidul albanez DUI prin acceptarea cerințelor platformei. Înaintea înființării coaliției, VMRO-DPMNE a propus partidului SDSM o mare coaliție exclusiv macedoneană, dar SDSM a respins oferta. Este esențial ca publicul să știe că nicăieri în acordul OFA nu există o cerință ca o coaliție de guvernământ să includă un partid politic albanez, dar aceste tipuri de coaliții au fost încurajate de reprezentanții comunității internaționale din Macedonia de Nord.

Din cauza refuzului președintelui Ivanov de-a o semna, noua lege privind uzul limbilor a fost votată de două ori, în martie 2018 și în ianuarie 2019. Pentru ca guvernul să se sustragă de la responsabilitatea sa privind neconstituționalitatea legii, care în mod evident încălca cel de-al cincilea amendament din constituția Macedoniei, întreaga lege a fost trimisă, nu doar câteva articole – așa cum afirma Bujar Osmani (DUI), unul din vice-premierii din guvern – Comisiei de la Veneția spre a fi analizată. Comisia a criticat legislația, explicând clar că a mers prea departe în adoptarea unor obligații pe care instituțiile statale nu le pot îndeplini: legea cere folosirea limbii albaneze în procesele judiciare, pentru care este necesar un imens efort pentru traducerea tuturor documentelor în albaneză, cu multă risipă de resurse. Mai mult, toate documentele guvernelor locale trebuie traduse în albaneză, ceea ce produce mari întârzieri în funcționarea întregului sistem judiciar. În plus, Comisia de la Veneția a mai notat că prevederile legii merg dincolo de standardele europene definite în

10 http://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2019/12/Pravni-posledici-od-procesot-na-lustracija.pdf?fbclid=IwAR3yLJMcoOpY4zNCOGM0aSq-TeEIKK9Yk3zowwG50Jn5eFNlf_glrRcpX7U

11 <https://akademik.mk/monstrum-presuda-dozhivotna-kazna-zatvor-za-prvite-trojtsa-obvineti-ostanatite-dobija-od-do-godini-4>

12 <https://faktor.mk/zoshto-divo-naselje-nema-kraj-i-po-sudskata-razreshnica>

13 <https://www.dw.com/mk/мирно-пред-собранието-по-црниот-четврток/a-38624278>

14 <https://www.dw.com/mk/крвавиот-четврток-како-бермудски-триаголник/a-41572975>

15 <https://makfax.com.mk/makedonija/draconski-kazni-od-7-do-18-godini-zatvor-3>

16 <https://akademik.mk/tekstot-na-zakonot-za-amnestija-za-nastanite-od-27-april-podnesen-vo-sobranieto-na-rm>

17 <https://www.mkd.mk/makedonija/politika/80-pratenici-glasaa-za-ustavnite-promeni-pominaa>

18 <https://fokus.mk/zaednichkata-platforma-na-albanskite-partii>

special de Convenția de Bază pentru Protejarea Minorităților Naționale și de Carta Europeană pentru Limbile Regionale sau Minoritare.¹⁹ Însă, vice-premierul responsabil cu integrarea europeană, Bujar Osmani, respinge orice posibilitate de modificare a legii. Pentru ca lucrurile să fie și mai complicate, fostul premier Zaev a afirmat că legea va fi modificată conform recomandărilor Comisiei de la Veneția, dar procesul a fost blocat de apropierea alegerilor parlamentare înainte de

termen.²⁰ Această lege nu doar că a mers dincolo de standardele UE; a creat și tensiuni inter-etnice și un mediu în care macedonenii se simt cetățeni de clasa a doua. Din nefericire, această lege nu a contribuit cu nimic la îmbunătățirea condițiilor economice ale albanezilor, care sunt la fel de afectați de sărăcie ca și macedonenii. Din nou, partidele politice albaneze s-au folosit de naționalism pentru propriile lor interese politice.

Aderarea la Uniunea Europeană, politica de bună vecinătate și rezoluția privind problema numelui

Unul din primele proiecte întreprinse de guvernul social-democrat al lui Zaev a fost semnarea acordului bilateral cu Bulgaria din august 2017. Acest acord a fost semnat atât în limba bulgară, cât și în cea macedoneană și a conținut un document pentru cooperare în ceea ce privește comunicarea, transportul și energia. Acest acord este văzut drept o oportunitate istorică nu doar pentru stabilirea unei cooperări fructuoase între cele două țări, dar și pentru rezolvarea unor probleme istorice care ne-au afectat țările. Acordul prevede o comisie de istorici din ambele țări al căror scop este să rezolve diferitele viziuni asupra evenimentelor istorice.²¹ Însă, la nici trei ani de la semnarea acordului, cuvinte aspre vin dinspre partea bulgară. Anul trecut, comisia a încetat să mai funcționeze din cauză că partea bulgară a insistat asupra precizării că revoluționarul macedonean Goce Delchev, una din figurile cheie din istoria luptei macedonene împotriva Imperiului Otoman, era bulgar. De asemenea, în timpul deliberărilor din comisie, premierul bulgar Boyko Borisov a condiționat de câteva ori sprijinul Bulgariei pentru acordarea Macedoniei în UE de rezultatele comisiei, forțând-o să-și termine treaba în cel mai scurt timp posibil. Ca lucrurile să stea și mai prost, luna trecută ministrul de externe bulgar, Ekaterina Zaharieva, a declarat de câteva ori că limba macedoneană nu este o limbă de sine stătătoare, ci un dialect din vestul Bulgariei. Aceste declarații au provocat o reacție generală a publicului din Macedonia, dar din nefericire ministrul de externe macedonean a reacționat destul de slab. Bulgaria își neagă trecutul fascist și ocuparea Macedoniei din timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, iar această negare este una din condițiile pentru sprijinul oferit de Bulgaria pentru acordarea Macedoniei în UE.²²

Aceste declarații nediplomatice au aruncat o umbră întunecată asupra obiectivelor acordului bilateral și au pus un mare semn de întrebare asupra condițiilor de accesare în UE. În Macedonia există teama că UE va închide din nou ochii la nedreptățile îndurate de această țară mică.

Disputa de lungă durată cu Grecia a fost în cele din urmă rezolvată în iunie 2019, prin semnarea acordului de la Prespa, între Republica Macedonia (acum numită Macedonia de Nord) și Grecia. Momentul a fost urmat de multe contradicții în declarațiile făcute de ex-premierul Zaev și de a sa Uniune Social-Democrată. Schimbarea numelui țării nu a fost menționată în programul partidului social-democrat, nici în programul guvernului. Toate declarațiile privind chestiunea numelui au fost prezente în cadrul privind „păstrarea continuarea drumului către accesarea în NATO și în UE”. Într-un interviu cu săptămânalul german *Spiegel*, Zaev a spus că nu vede necesitatea amendării constituției și speră că problema va fi rezolvată prin intermediul unui acord internațional.²³

Însă, înainte de-a lua deciziile care vor afecta majoritatea țării, guvernul macedonean este obligat de constituție să-și consulte cetățenii prin referendumuri. Referendumul privind schimbarea numelui țării a fost ținut la 30 septembrie 2018 cu întrebarea: „Sunteți în favoarea aderării la UE și NATO prin acceptarea acordului dintre Republica Macedonia și Republica Elenă?” Rezultatele au fost dezastruoase pentru guvernul social-democrat deoarece au votat doar 36% din votanții înregistrați și nu a fost atins minimul de participare de 50%.²⁴ De asemenea, a fost organizată o inițiativă anti-referendum numită „Boicotez”. Campania de boicotare era condusă de

opoziția VMRO-DPMNE, dar era sprijinită și de singurul partid de stânga numit Levica.²⁵ Guvernul SDSM a declarat că referendumul este consultativ și rezultatul nu obligă guvernul să continue negocierile cu Grecia.

După semnarea acordului cu Grecia și rezoluția privind chestiunea numelui, acordul a devenit obligatoriu și a fost implementat în constituție, deși, în paralel, afirmațiile lui Zaev care îl contraziceau.²⁶ Reacțiile publice ale opoziției și a unei părți a publicului împotriva acestui acord au împins ideea că macedonenii și-au pierdut identitatea națională – chiar dacă acordul afirma clar că Grecia recunoaște limba macedoneană și pe cetățenii Macedoniei de Nord ca fiind macedoneni. Implementarea acestui acord a alimentat multe din discuțiile și acuzele că noi vom deveni macedoneni de nord și nu macedoneni și totul va fi numit „Macedonean de Nord” pentru a se șterge existența națiunii macedonene. Pentru atenuarea nemulțumirii din rândul publicului, dar și cea din discursul internațional, ministerul afacerilor externe macedonean a emis instrucțiuni, bazate pe Acordul de la Prespa, despre cum media internațională se poate referi la țară, la cetățenii ei și limba vorbită.

Directiva menționează că numele oficial al țării este Republica Macedonia de Nord, sau pe scurt Macedonia de Nord, și naționalitatea (cetățenia) este aceea de macedonean/cetățean al Republicii Macedonia de Nord. În privința entităților statale, presa este sfătuită să folosească termenii: guvernul Republicii Macedonia de Nord, președintele Macedoniei de Nord, ministrul afacerilor externe din Macedonia de Nord, etc. Presa trebuie, de asemenea, să folosească termeni pre-

cum municipalitatea din Ohrid din Macedonia de Nord, Universitatea Sfinților Chiril și Metodiu din Macedonia de Nord, și alte asemenea.

Ministerul de Externe spune că limba oficială este limba macedoneană și codurile de țară sunt MK și MKD, așa cum erau și înainte. Adjectivul „macedonian” trebuie folosit când ne referim la „identitatea etnică și culturală a locuitorilor, limba noastră, istoria, cultura, patrimoniul cultural, teritoriu și alte atribute”.

Însă, directiva menționează că termenii respectivi sunt „diferiți de cei legați de regiunea Macedonia din Grecia”. Autoritățile afirmă că exemplele potrivite pentru folosirea cuvântului „macedonean” ar include termeni precum „identitatea etnică macedoneană”, „limba macedoneană”, „poporul macedonean” și „teritoriul macedonean”.

Media trebuie să se refere la „cultura macedoneană” și la „istoria macedoneană”, iar guvernul afirmă că adjectivul „nord” nu trebuie folosit în aceste contexte. Mai mult, adjectivul „nord” nu poate fi folosit când ne referim la termeni ca „economia macedoneană”, „arta macedoneană”, „muzica macedoneană”, „agricultura macedoneană”, „arhitectura macedoneană”.²⁷

Din nefericire, în ciuda directivelor de la ministerul afacerilor externe, există o enormă lipsă de supervizare din partea ministerului și a statului privind folosirea denumirii în țară și în afară. S-a întâmplat chiar și ca jurnaliști macedoneni să se refere la instituțiile statului ca fiind „nord-macedonene”

19 <https://irl.mk/venetsianskata-komisija-nade-zabeleshki-na-izglasaniot-zakon-za-azitsi>.

20 <https://24.mk/details/zaev-zakonot-za-jazici-kje-se-revidira-soglasno-mislenjeto-na-venecijanskata-komisija-1>.

21 <https://akademik.mk/potpishan-dogovorot-za-dobrososedstvo-prijateljstvo-i-sorabotka-megu-makedonija-i-bugarija>.

22 <https://sdk.mk/index.php/makedonija/bugarskiot-parlament-usvoi-deklaratsija-za-pregovori-na-eu-so-makedonija-vladata-na-borisov-poddrshkata-ja-uslovi-so-nespomnuvane-makedonski-jazik-i-bugarski-fashistichki-okupator>.

23 <https://kapital.mk/zaev-za-shpigel-ime-bez-prevod-e-nepriyatljivo-ne-gledam-prichina-imeto-da-go-menuvame-i-vo-ustavot>.

24 <https://akademik.mk/dik-za-referendumot-odlukata-ne-e-usvoena-bidejki-ne-glasale-poveke-od-polovinata-od-vkupniot-broj-gragani-zapishani-vo-izbirachkiot-spisok>.

25 <https://lider.com.mk/makedonija/inicijativata-bojkotiram-so-specijalno-upatstvo-za-dijasporata>.

26 <https://akademik.mk/izglasani-ustavnite-amandmani>.

27 <https://greece.greekreporter.com/2019/02/24/north-macedonia-issues-reference-guidelines-for-international-media>.

și nu „macedonene”, schimbarea cetățeniei în „cetățenia nord-macedoneană”, ceea ce nu există în acord. Chiar și în presa internațională se folosesc termenii greșiți în legătură cu statul, limba și naționalitatea, ceea ce complică și mai mult situația pentru cititori.

Semnarea Acordului de la Prespa, a fost, bineînțeles, binevenită de comunitatea internațională, mulțumită pentru rezolvarea acestei probleme îndelungate, care ce a fost și una din condițiile pentru inițierea negocierilor privind aderarea la Uniunea Europeană. Marile speranțe pentru începutul negocierilor au primit o lovitură în timpul Summit-ului Consiliului European din octombrie 2019. Absența unei date de început și puternica opinie negativă a președintelui francez Macron au fost exprimate în termenii de felicitare către macedonieni pentru realizările lor, alături de criticile privind necesitatea unei reforme substanțiale a sistemului juridic.²⁸ Ca reacție, ex-premierul Zaev a declarat că guvernul va cere alegeri par-

lamentare înainte de termen în cazul în care Consiliul European nu va stabili o dată pentru negocieri. Alegerile parlamentare înaintea termenului ar fi trebuit să aibă loc pe data de 12 aprilie. În prezent, guvernul macedonean este condus de ministrul tehnocrat Oliver Spasovski, anterior un ministru de interne din partea Uniunii Social-Democrate.

Însă pandemia de coronavirus a influențat decizia Consiliului European în privința Macedoniei și Albaniei. Comisarul European pentru Vecinătate și Extindere, Oliver Varhelyi, a afirmat în martie că Comisia Europeană va anunța cadrul de negociere pentru începerea negocierilor cu ambele țări în luna iunie.²⁹

Concluzii

Statul macedonean și cetățenii săi au în fața lor un drum lung dacă vor să recupereze substanțial decada guvernării VMRO-DPMNE. Această recuperare nu trebuie să includă comportamente politice care imită acțiunile VMRO-DPMNE, comportamente în fața cărora nici partidul SDSM nu este imun. Cazurile de corupție legate de SDSM au scos la iveală un comportament din partea unui politician a cărui politică nu era să îmbunătățească viața din țară, ci să se îmbogățească și să obțină influență politică. Ultimele sondaje făcute de International Republican Institute (IRI) arată că social-democrații conduși de Zaev se bucură de o popularitate de 17%, în timp ce VMRO-DPMNE se afla la un punct în urma lor, cu 16%.³⁰ SDSM ar putea, de fapt, să capitalizeze de pe urma crizei coronavirusului prin amânarea alegerilor, pentru a avea mai mult timp ca să obțină sprijinul publicului. Dar acest lucru este posibil doar dacă, după criză, o majoritate a publicului simte că guvernul a gestionat cu succes implicațiile pandemiei asupra sănătății și economiei.

Însă, acești trei ani de guvernare social-democrată ar trebui să furnizeze o lecție importantă pentru cetățeni și partidele politice: nu trebuie făcute promisiuni superficiale și strălucitoare doar pentru a câștiga puterea și nu trebuie votați politicieni mieroși care promit și luna de pe cer. Statul macedonean este foarte fragil și a fost multă vreme un teritoriu în care s-au experimentat diverse modele politice și instituționale. Un viitor incert înseamnă un sol fertil pentru crize politice și acum este o ultimă ocazie pentru a pune statul macedonean pe drumul stabilității și al prosperității. Apartenența la UE va aduce, în special, o garanție pentru stabilitate, dar stabilitatea de bază nu poate fi obținută fără voință politică și determinare din partea partidelor politice. Cărțile viitorului politic se află în mâinile Macedoniei. Trebuie să le jucăm cu inteligență.

28 <https://www.radiomof.mk/istoriska-greshka-liderite-na-eu-po-odlukata-deka-nema-datum-za-pochetok-na-pregovori-so-s-makedonija>.

29 <https://www.reuters.com/article/us-eu-balkans/albania-north-macedonia-ready-for-eu-membership-talks-commission-idUSKBN20P1YG>.

30 <https://www.iri.org/resource/iri-north-macedonia-poll-featured-balkan-insight>.

transform!
europe

www.transform-network.net